

Trosa kommuns handlingsplan mot alkohol,
narkotika, dopningsmedel, tobak och
nikotinprodukter samt spel om pengar (ANDTS)
2026–2027

Innehåll

Inledning	3
Ansvar	3
Övergripande mål.....	3
Handlingsplanens sex mål.....	3
Mål 1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks-och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska.	4
Insatsområden:	4
Mål 2. Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks-och nikotinprodukter och spel om pengar.	4
Insatsområden:	4
Mål 3: Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks-och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska.....	4
Insatsområden mål 3:.....	5
Mål 4: Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks-och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.	5
Insatsområden mål 4:.....	5
Mål 5: Personer med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.....	5
Insatsområden mål 5:.....	6
Mål 6: Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.	6
Insatsområden mål 6:.....	6

Inledning

Handlingsplanen utgår från den av riksdagen beslutade strategin för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar (ANDTS) samt ANDTS-strategin för Södermanlands län 2024–2026. Kommunens handlingsplan har tagits fram med mål och insatser för Trosa kommun. En avgörande faktor för att motverka social problematik är ett strategiskt främjande och förebyggande arbete på individ-, grupp- och samhällsnivå. Arbetet med handlingsplanen ska bedrivas samordnat mellan nämnderna, kunskapsbaserat och vara av hög kvalitet samt likställt i hela kommunen. Det ANDTS-förebyggande arbetet handlar om att minska såväl tillgång som efterfrågan samt skadeverkningar av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak och nikotinprodukter samt spel om pengar. Kommunen ska därför arbeta i enlighet med preventionsforskning och beprövad erfarenhet.

Handlingsplanen ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta insatsområden och prioriteringar samt vara tidsbegränsad. Handlingsplanen riktar sig till kommunens invånare.

Syftet med handlingsplanen är att ge en tydlig riktning för Trosa kommuns preventionsarbete gällande ANDTS. Mål och prioriteringsområden ska säkerställa effektiva arbetssätt, metoder och samverkan i arbetet med frågor som rör ANDTS. Kommunens främjande och förebyggande arbete, tidiga insatser samt vård och behandling har stor betydelse för kommuninvånarna, inte minst för barn och unga.

Ansvar

Trosa kommuns handlingsplan mot ANDTS omfattar i olika utsträckning flera nämnder och verksamheter.

Kommunstyrelsen ansvarar för att på ett övergripande plan skapa förutsättningar för att den angivna utvecklingen utifrån handlingsplanen blir möjlig. Nämnderna ansvarar för att inom sitt ansvarsområde driva och följa upp den angivna utvecklingen.

Övergripande mål

Trosa kommun ska verka för ett samhälle fritt från narkotika och dopningsmedel, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och spel om pengar samt minskat bruk av narkotika.

Handlingsplanens sex mål

Handlingsplanens sex mål är framtagna av ANDTS-strategin för Södermanlands län 2024–2026 och utgår från de tre preventionsnivåerna universell, selektiv och indikativ prevention.

Inom ramen för **universell prevention** finns insatser som bör erbjudas till alla medborgare och som inte tar hänsyn till skillnader mellan hög- och lågriskgrupper samt kommer alla till nytta. Det handlar om att minska tillgängligheten, öka tillsynen, arbeta hälsofrämjande, främja en aktiv fritid för barn och unga med mera. Arbetet riktar sig därför in på att stärka skyddsfaktorer och främja motståndskraft samt att insatserna ska ge effekter på många problemutfall. Här ingår mål ett och två.

Selektiv prevention är riktade insatser som erbjuds barn, unga och vuxna eller familjer som är särskilt utsatta för en eller flera riskfaktorer eller har begynnande problem. Insatserna riktas här direkt till de som på gruppnivå har större risk att utveckla problem med ANDTS. Inom selektiv preventionsnivå är det viktigt att ha kunskap om vilka grupper som är särskilt sårbara och vilka problematiska platser som finns och rikta arbetet dit. Här ingår mål tre.

Indikativ prevention är riktade insatser till individer eller grupper där problem har observerats. Det indikerade stödet kan inom ANDTS med fördel delas in i tidigt socialt stöd vid riskbruk och specialiserade insatser till personer med skadligt bruk och beroende med syfte att förebygga vidareutveckling av ohälsa samt andra problem såsom sociala och ekonomiska. Här ingår mål fyra, fem och sex.

Mål 1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska.

Åtgärderna för alkohol och tobak handlar om att upprätthålla åldersgränser, begränsa antalet försäljningsställen, kontrollera illegal införsel, langning och hembränning. När det handlar om illegala substanser som narkotika och dopningsmedel är polisens och tullens insatser för att motverka införsel och illegal handling centrala. När det gäller spel om pengar handlar det om att på olika sätt motverka ett problematiskt spelande.

Insatsområden:

1. Näringsidkares egenkontroll förbättras genom kontrollköp.
2. Kunskapshöjande metoder för att minska överservering och narkotikaanvändning på serveringstillfällen genom Ansvarsfull alkoholservering och implementering av Krogar mot knark.
3. Stärka det förebyggande arbetet om spel om pengar på relevanta arenor för olika målgrupper.

Ansvar för uppföljning är miljönämnden i samverkan med ANDTS-samordnare och polismyndigheten.

Mål 2. Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.

Barn och unga är särskilt utsatta och löper förhöjd risk för att drabbas av ANDTS-relaterad ohälsa. I detta mål är barnrättsperspektivet av stor vikt. Tidiga och förebyggande insatser behöver anpassas efter barn och ungas ålder, kön och sociala situation för att få maximal effekt. Skolan spelar en viktig roll för elevers hälsa och de faktorer som påverkar skolresultatet. Skolor och verksamheter riktade till unga ska ha en god efterlevnad av lagstiftning och vara rök- och nikotinfria.

Insatsområden:

1. Öka kunskapen om och stärka stödet till barn och unga som har anhöriga med risk- eller missbruk.
2. Föräldrar och blivande föräldrar med riskbruk, skadligt bruk och beroende uppmärksammas och får rätt stöd.
3. Verka för att barn och ungas rätt till tobaks- och nikotinfri skoltid uppfylls.

Ansvar för uppföljning är humanistiska nämnden genom skolkontoret och socialkontoret i samverkan med region Sörmland.

Mål 3: Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska.

En trygg uppväxt med goda levnadsvillkor har mycket stor betydelse för barn och ungas hälsa under hela livet. Inom detta mål samlas insatser som syftar till att öka de generella

skyddsfaktorerna och minska riskfaktorerna för barn och unga som använder ANDTS produkter. Möjligheten att lyckas i arbetet att förändra beteenden och normerna är om insatserna sker på flera olika områden och av flera aktörer i samverkan. Föräldrar, skolan, fritidssektorn, socialtjänsten, polisen, idéburna organisationer och näringslivet är exempel på aktörer som spelar viktiga roller i det förebyggande arbetet. Genom att tidigt upptäcka och ge stöd för att förändra skadliga och riskabla levnadsvanor kan samhället bidra till att förhindra att individer, familjer och andra närstående skadas men också till en mer hållbar samhällsutveckling.

Insatsområden mål 3:

1. Stötta utvecklingen av och implementering av förebyggande ANDTS-arbete i skolan.
2. Utveckla samverkan för en sammanhållen barn- och ungdomshälsa.
3. Stärka kompetensen kring ANDTS och lustgas hos elevhälsan och arenor där barn och unga vistas.
4. Skapa delaktighet för barn och unga i det förebyggande ANDTS-arbetet utifrån barnrättsperspektivet.

Ansvar för uppföljning är humanistiska nämnden genom skolkontoret och socialkontoret, kultur- och fritidsnämnden samt i samverkan med folkhälsosamordnare och region Sörmland.

Mål 4: Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.

Inom det här målet samlas insatser för att, utifrån ett kunskapsbaserat arbetssätt, tidigt uppmärksamma och erbjuda ett målgruppsanpassat stöd till personer med ett riskbruk av ANDTS produkter. Det är särskilt viktigt att nå unga personer som har eller kan komma att utveckla riskabla alkoholvanor, eller som experimenterar med narkotika eller dopningspreparat. Detta för att undvika att de skadas till följd av sin konsumtion eller fastnar i beroende. I vårdkedjan behövs såväl preventiva insatser som individuella vård- och behandlingsinsatser. Regionen och länets kommuner har gemensamt ansvar för vård och stöd till personer med skadligt bruk och beroende. Ett välfungerande vårdssystem gagnar inte bara den enskilde individen utan även närstående och barn. En helhetssyn och samordnade insatser är av stor vikt.

Insatsområden mål 4:

1. Utveckla arbetet för att unga vuxna med missbruk, riskbruk och beroende ska uppmärksammas tidigt, ges stöd och sammanhållen vård.
2. Verka för samverkan i kommunen för att arbetsgivare uppmärksammar och stödjer medarbetare i riskzon samt underlättar för medarbetare att avstå från ANDTS produkter.
3. Kontinuerligt arbeta för att Socialstyrelsens nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor efterlevs.

Ansvar för uppföljning är humanistiska nämnden genom socialkontoret i samverkan med region Sörmland.

Mål 5: Personer med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet

För att uppnå målet om vård- och stödinsatser av god kvalitet utifrån individens behov och förutsättningar krävs en välfungerande samverkan och samordning av insatser mellan

socialtjänst, region och andra viktiga aktörer. Insatser till personer med skadligt bruk eller beroende bör ha större fokus på att förstärka och bibehålla hälsa. Invånare ska mötas med respekt och få god vård, behandling och omsorg utan att stigmatiseras.

Insatsområden mål 5:

1. Kunskapsbaserad vård och stöd enligt nationella riktlinjer, nationella vård- och insatsprogram och antagna samverkansöverenskommelser.
2. Synliggöra och öka kunskaperna om gruppen äldre med missbruk eller beroende.
3. Synliggöra och öka kunskaperna om gruppen med funktionsnedsättning med missbruk eller beroende.

Ansvar för uppföljning är humanistiska nämnden genom socialkontoret, vård och omsorgsnämnden samt i samverkan med region Sörmland.

Mål 6: Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.

Att minska antalet personer som skadas eller dör av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar ska vara grundläggande mål för förebyggande ANDTS-arbetet i kommunen. Den ska följas av regeringens nollvision som innebär att ingen ska dö till följd av alkohol-, läkemedels- eller narkotikaförgiftning. Inom ramen för detta mål ska även fokus ligga på det suicidpreventiva arbetet i kommunen då arbetet med att förebygga suicid är en viktig del i arbetet för att minska dödsfall. Kommunen behöver identifiera och stödja gruppen med spelproblem som har en kraftigt förhöjd suicidrisk samt uppmärksamma de med problematiskt bruk av alkohol, narkotika och dopningsmedel utifrån en förhöjd risk för suicid.

Insatsområden mål 6:

1. Samverkan och insatser mot alkohol-och droger i trafiken.
2. Rätten och möjligheten till stöd till den som är anhörig till en person med beroendeproblematik förmedlas.
3. Utveckla eller genomföra relevanta insatser utifrån befintliga nationella och regionala strategier inom psykisk hälsa och suicidprevention.

Ansvar för uppföljning är humanistiska nämnden genom socialkontoret i samverkan med region Sörmland och polismyndigheten.